

På väg mot ökade kunskaper – om projekt som arbetsform

Att sätta igång ett projekt är numer ett vanligt sätt att lösa problem och organisera arbetsinsatser. Det gäller både i det privata näringslivet och i offentlig verksamhet.

Vad betyder denna utveckling för de människor som direkt berörs, för företagen och för samhället? För att vetenskapligt belysa dessa och andra frågor kring projektformen behöver den internationella projektforskningen systematiseras och utvecklas. Det anser två forskare på institutionen för företagsekonomi vid Umeå universitet.

För att främja sådan förnyelse av forskningen och bidra till kunskapsutbyte genomförde de ett forskningsprojekt. I det ingick en bred kunskapsöversikt, en internationell forskningskonferens och att bygga upp ett nätverk av projektforskare. Umeåforskarna hoppas kunna bidra till att det vetenskapliga intresset i högre grad börjar riktas mot att undersöka projektformen i ett större sammanhang. Tidigare forskning har i stor utsträckning haft ett "inifrån-perspektiv" och intresserat sig för metoder att planera projekt och olika sätt att organisera dem.

BAKGRUND

Att organisera arbetet i projektform är numera en vanlig metod då man i näringsliv och offentlig verksamhet söker möta utmaningar i samtiden.

Dessa utmaningar till förnyelse kan ha sin grund i marknadernas dynamik, samhällskrav, avregleringar, teknisk utveckling och förändrade värderingar.

Förnyelse och lärande i företag samt samhällsförändring drivs ofta som projekt. Men projektorganisering är också det normala sättet att bedriva reguljär verksamhet inom olika områden, exempelvis inom byggsektorn och kunskapsföretag. Kunskaperna om projektorganisering och dess betydelse för kompetensbildning, medverkan och ledning är dock mycket fragmentariska. Detta trots att det bland praktiker finns omfattande erfarenheter och trots att projektorganisering ägnats en hel del uppmärksamhet inom forskningen. Men systematik har tidigare saknats, därför var teoriutveckling och -integrering ett mål för

detta forskningsprojekt. Dessutom ansåg vi det väsentligt att praktikernas erfarenheter fördes vidare och inlemades i den befintliga teoriutvecklingen.

Syftet med projektet var att åstadkomma en god bas för teoriutvecklingen och för kunskapsöverföringen på området. Detta tänktes ske på tre sätt:

- Med hjälp av en kunskapsöversikt, där erfarenheter från de tekniska högskolorna avsågs brytas mot forskningen om beteendaspекter och organisatoriska förhållanden. På detta sätt skulle normativ och deskriptiv litteratur jämföras, och en typologi över olika projekttyper formuleras.
- Genom uppbyggandet av ett nätverk med forskare på området.
- Genom att anordna en internationell forskningskonferens på temat projektorganisering.

För innehållet svarar

Rolf A. Lundin

och

Johann Packendorff

Institutionen för

företagsekonomi,

Umeå universitet,

901 87 Umeå,

telefon 090-16 50 00,

telefax 090-16 66 74.

KUNSKAPSÖVERSIKT

Av kunskapsöversikten framkom att organisatoriska aspekter av projektarbete var relativt knapphändigt belysta i litteraturen, och att den forskning som faktiskt bedrivits hade en normativ slagsida. Det faktum att det snarare är regel än undantag att projekt misslyckas i olika hänseenden pekar på ett behov av deskriptiv empirisk forskning. Detta understryks av att man inom litteraturen kan konstatera två åsiktsriktningar vad gäller individens ställning i ett alltmer "projektfierat" arbetsliv; en som förutser bättre möjligheter till självförverkligande och autonomi, en annan som anar ökad stress och mindre trygghet.

En central observation härvidlag är tidens betydelse i projekt. Projekt bör ses som temporära organiseringsprocesser snarare än som planerade aktivitetssekvenser. Enskilda aktörers förväntningar, handlande samt institutionaliserade föreställningar spelar här en stor roll för projektets dynamik, inte minst i projekt av mer otydligt och mångfacetterat slag än de enkla idealprojekt projektledningslitteraturen ofta exemplifierar med.

INTERNATIONELLT FORSKARNÄTVERK

Med kartläggningen och tidigare kontakter som grund initierades under 1993 forskningsnätverket IRNOP (International Research Network on Organizing by Projects).

I mars 1994 höll IRNOP en forskningskonferens i Lycksele. Med personerna i IRNOP samt forskare inom dåvarande INTERNET (International Project Manager Association, nyligen namnändrat till IPMA) som rekryteringsbas är nu ett internationellt forskarnätverk under bildande, initierat i december 1994 av Extraordinariat för Projektmanagement vid Wirtschafsu-niversität Wien i Österrike.

Bildandet av IRNOP var en naturlig konsekvens av de slutsatser som drogs i kunskapsöversikten; de befintliga praktiker- och forskarnätverken var av tradition inriktade mot metoder

för planering och uppföljning. En kraftsamling kring empiriskt grundade organisationsteoretiska studier saknades. Tanken bakom IRNOP var att tillhandahålla ett forum för kontakter och erfarenhetsutbyte för forskare inom detta område, ett forum som kom att skapas i och med den internationella forskningskonferens som avhölls i mars 1994.

INTERNATIONELL FORSKNINGSKONFERENS

Temat för forskningskonferensen var "Temporary Organizations and Project Management" (tillfälliga organisationer och projektorganisering). Syftet var främst att belysa organisationsteoretisk forskning kring projekt. Speciellt efterlystes uppsatser rörande ledarskap, motivation, lärande, förnyelse och arbetslivskvalitet i/via temporära organisationer.

Vid konferensen medverkade 32 forskare från åtta länder. Utöver de skandinaviska länderna representerades också Storbritannien, Frankrike, USA och Tjeckien. Presentatörerna var relativt jämnt fördelade på professorer, disputerade och forskarstuderande, och bland åhörarna fanns också några praktiker inom projektledning och konsulteri.

De 24 konferensuppsatserna uppvisade en ansenlig bredd, både i dimensionen empiriska/teoretiska uppsatser och i ämnesområden. Uppsatserna inrangerades i följande fem sessioner:

- Why projects? Background and applications (Varför projekt? Bakgrund och tillämpningar)
- Problems of leadership and renewal (Problem kring ledarskap och förnyelse)
- Living in temporary organizations (Att leva i tillfälliga organisationer)
- The temporary organization and its environment (Den tillfälliga organisationen och dess omgivning)

- Temporary organizations – Theoretical issues and new perspectives (Tillfälliga organisationer – teoretiska frågor och nya perspektiv)

Ett specialnummer av Scandinavian Journal of Management avses få samma tema som konferensen, och kommer att bestå av förädlade uppsatser därifrån. Som ett led i IRNOP:s fortsatta aktiviteter planeras en uppföljningskonferens i Paris våren 1996 med École Polytechnique som arrangör. Konferensen kommer att ansluta i tiden till den världskongress IPMA avhåller i Paris i april 1996.

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

- Under efterkrigstiden har "projektforskningsfronten" inneburit teoriutveckling kring planeringsmetoder och formella organisationsstrukturer. Kunskapsöversikten och nätverksaktiviteterna ger vid handen att intresset för sådana frågeställningar är i avtagande, och att de etablerade projektforskarna ännu inte formulerat något sammanhängande alternativ. Inom såväl PMI som IPMA kan samtidigt förmärkas ett intresse för organisationsteoretisk projektforskning utifrån andra problemställningar, teoretiska utgångspunkter och metodologiska överväganden än de gängse.
- Konferensen i Lycksele var av vital betydelse för nätverksbyggandet inom området; dels för att personer med liknande intressen kunde samlas, dels för att det tidigare saknades en arena för denna typ av forskning. IRNOP:s existens har sannolikt bidragit till intresse för ytterligare nätverksbildningar inom området.
- Inför framtiden är det viktigt med gränsöverskridande forskningsinsatser. Projektforskningen är i dagsläget avgränsad utifrån en all-

mån definition av det empiriska begreppet "projekt", och "projektforskaren" definierar sig oftast som just projektforskare och inte som sociolog, ekonom eller psykolog (däremot ofta som ingenjör). Vi menar att projektforskning i praktiken har bäring på flera olika samhällsvetenskapliga discipliner, då projekt dels är en vanlig samhällelig företeelse av intresse även för andra än projektledare, dels utgör en sparsamt utnyttjad empirisk fond mot vilken centrala samhällsvetenskapliga teorier kan utvecklas.

- För att återknyta till forskningsprojektets titel kan vi således konstatera att projektformen som praktisk organiseringsperspektiv

är såväl utbredd som högaktuell, men att forskningen på området endast i ringa grad inriktats på empiriska studier av kompetensutveckling, medverkan och ledning. Vi menar oss genom kunskapsöversikten och forskningskonferensen ha bidragit till att föra fram dessa begrepp till "projektforskningsfronten". Inför framtiden är det viktigt att forskarna fjärrar sig från det "inifrån-perspektiv" som kännetecknar den traditionella projektforskningen och istället inriktar sig på att beforska projektet i sitt sammanhang. Detta kan till exempel ske på individnivå (projektarbetarens övriga arbets- och privatliv), företagsnivå (projekt inom företag, projekt i förhållande till andra projekt), eller på samhälls-

nivå (interorganisatoriska projekt, temporära samhällsprocesser).

RAPPORTER

Lundin, R. A. & Packendorff, J. (red.) **Proceedings of the IRNOP Conference on "Temporary Organizations and Project Management"**. Lycksele, Lapland, Sweden – March 22–25 1994, (229 sidor).

Packendorff, J. (1993) **Projektorganisation och projektorganisering: Projektet som plan och temporär organisation**. (Lic. uppsats 163 sidor).

Rapporterna kan beställas från Inst. för företagsekonomi, Umeå universitet, 901 87 Umeå, tel 090-16 50 00, fax 090-16 66 74.

